

ROSVO NURMIJÄRVEN GOLFKESKUKSEN MAIDEN OMISTAJANA

Klubin 10-vuotis juhlaulkaisun alkuteksti

Golfyhteisömme 10-vuotishistoriikki alkoi seuraavalla fiktiivisellä tekstillä:

Ratasillantien pinta kumisi ja tien varrella olevat pajupensaat peittyivät sakeaan pölyyn, kun Högdalin nuori-isäntä karautti valjakollaan kohti nimiinsä siirtyneen tilan päärakennusta. Tullessaan pienen vastamäen päälle, juuri siihen kohtaan missä metsä loppuu ja peltomaisema alkaa, nuori tarmoa ja tulevaisuuden suunnitelmia täynnä oleva talollinen pysäytti korskuvan oriinsa ohjaksista kiskaisten. Valjakon pysähdyttyä ja pölyn laskeuduttua nuori-isäntä vetäisi keuhkoihinsa alkukesän tuoksuja täynnä olevaa ilmaa ja katseli edessään aukeavaa maisemaa, joka nyt oli hänen omansa.

Katse kiiri sinisenä kimmeltävän Leppijärven selän yli kohti vastarannalla olevaa Niemelän torppaa. Sieltä takaisin järvelle, jossa soutuvene lipui kahden soutajan verkkaisin aironvedoin kohti kotitilan rantaa. Siellä se oli, komea päärakennus mäenharjalla ja odotti isännän saapumista kotiin. Repussa olivat talonkirjat, jotka olivat nyt hänen nimissään. Högdal, 1780 luvun alkupuolella perustettu torppa, joka itsenäistyi uudistaloksi isojaon yhteydessä 1805, oli nyt lopullisesti hänen omaisuuttaan. Siinä hän hetken vielä antoi katseen kiertää kotitanhuavia ja ajatukset kuvailivat mieleen kaikkea sitä, mitä hän aikoi tilalla tehdä ja uudistaa. Rauhallinen nykäisy ohjaksista ja hevonen lähti löysästi ravaten etenemään mutkikasta tietä, vieden mukanaan nuoren isäntämiehen kohti odotuksia täynnä olevaan tulevaisuuteen.

Högdalin torpan synty ja isännöisyys

Tekstissä kuvataan uudistilan nuoren isännän kotiintulo, hänen saatuaan torpan omistukseen oikeuttavat paperit haltuunsa. Vaikka tekstin tarina oli fiktiivinen, tämä herra toki oli silloin ihan oikeasti olemassa. Hän oli vihtiläinen Juhonpoika Vekkolin s. 1745. Torppari Vekkolin ei siis ollut kovin nuori enää v. 1805 torpan itsenäistyessä uudistaloksi. Hän oli silloin jo 60 vuoden ikäinen kokenut torppari.

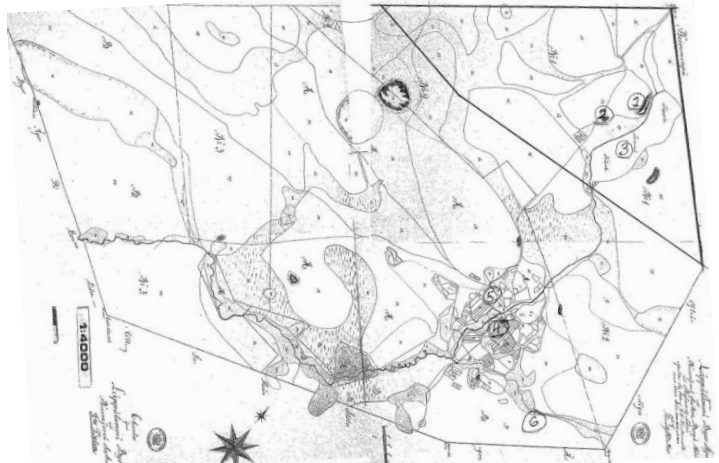
Asiakirjat kertovat, että Högdalin torppa perustettiin 1782, kun Leppilammen kantatalojen Kissin (Kissala) ja Hujan (Mäkelän) omistajan, entisen metsähoitajan Carl Skogströmin (s.1725), tytär Anna (s.1752) meni naimisiin kyseisen vihtiläisen Juhonpoika Vekkolinin (s.1745) kanssa ja tarvitsivat paikan missä aloittaa yhteinen elämä ja saada uudelle perheelle elanto. Torppa perustettiin kummankin talon isojaon mukaisista jakoperistä. Torppa joutui erittäin hyvin hoidettuna isännän kuoleman jälkeen 1808 Juhonpoika Vekkolinin tyttären Annan Lovisan ja hänen miehensä Erkki Juhonpoika Vekkolinin haltuun. Tuntemattomasta syystä nämä muuttivat melko pian Tuusulaan ja torppa siirtyi Annan Lovisan ja Hujan talojen isännän tyttärenpoika Vekkolinin omistukseen 1.5.1815.

Tämä torppari Kaarlo Vekkolin, jota myöhemmin ryhdyttiin kutsumaan Kaarlo Högdaliksi, olikin sitten melkoinen veijari, murtomies ja pahantekijä. Hänet on kuvattu ruumiinrakenteeltaan suureksi ja vahvaksi, vaaleanruskeilla hiuksilla ja pitkänomaisilla kasvoilla varustetuksi mieheksi, joka puhui niin suomea kuin ruotsiakin. Hänen kristinopin taitonsa arvioitiin heikoiksi eikä häntä usein nähty ehtoollispöydissä. Hän vietti epäsäännöllistä elämää ja taipui herkästi väkevien juomien puolelle. Kaarlo Vekkolinin isännöyden aikana Högdalin torppa ajautui välinpitämättömän talonpidon seurauksena erittäin huonoon kuntoon.

Merkittävänä syynä torpan alennustilaan oli siinä, että isäntä eli reipasta ja iloista usein viinanhöyryistä elämää. Eri käreillä häntä oli rangaistu pienistä tappeluista ja kiroilusta mutta merkittävämmän tuomion hän sai kun hän oli ryhtynyt vuonna 1814 muhinoimaan sisarensa anopin, itseään 20 vuotta vanhemman Maija Stiinan kanssa. Tuolloin kaksinkertaista huoruutta (molempien osapuolet naimisissa) pidettiin raskaana laittomuutena.

Nurmijärven rosvo

Suomen ehkä tunnetuin joukkotoiminnallinen terroristiporukka Puukkojunkkarit, toimi Etelä-Pohjanmaalla 1800 luvulla. Heidän toimintaansa, maineestaan huolimatta, ei voida tutkijoiden mukaan kutsua kuitenkaan varsinaiseksi sakkirikollisuudeksi, koska teot tehtiin pääosin yksilöinä eikä joukkovoimaa käyttäen. Rikollissakkeja oli tuolloin toki tavattu mutta niiden olemassa olosta ei ollut paljoakaan tietoa. Yksi joukko näistä sakeista oli kuuluisin sekä kauimmin tunnettu, koko Suomen suuriruhtinaskuntaa huojuuttanut Nurmijärven rosvo.

Kartta alkuperäisen Leppilammen talon maista Isojaon ajalta. Talon maista muodostettiin Kissin ja Hujan talot ja myöhemmin mm. Högdalin torppa. 1, Nykyinen klubitalo, 2 Högdalin päärakennus, 3 väylien C9 loppupään, A1, A2 ja A9 paikalla ollut järvi, 4 Kissin päärakennus, 5, Hujan päärakennus, 6 Korven asema

Tämän rosvosakin varsinainen toiminta-aika oli vuonna 1822, jolloin he mellastivat, tekivät ryöstöjä ja murhia sekä saivat talolliset ja torpparit pelon valtaan aina Espoosta Hattulaan ja Lohjalta Pornaisiin kattavalla alueella. Nurmijärven rosvoiksi tätä joukkoa ryhdyttiin kutsumaan varmaankin siksi, koska sen suvereeni johtaja ja kärkihahmo Mikko Södergord oli kotoisin Nurmijärven Nummenpäästä ja joukkoon kuului myös kahdeksan muuta nurmijärveläistä miestä. Sakki piti myös eräänlaisena tukikohtana Leppilammen kylässä sijaitsevia torppia ja taloja. Erityisen mieluinen paikka rosvoille oli Ala-Kissala (Kissi), koska taloa silloin isännöinyt leskirouva Kustaava Bergstöm ei vierastanut rosvoja eikä tarjoamistaan palveluista saamaansa rahallista korvausta. Ala-Kissala oli erotettu varsinaisesta Kissalan alkuperäatalosta, jonka päärakennus on osin entisellään vieläkin nähtävissä Korventien varrella.

Kissalan päärakennus on Korven tien varrella sen vasemmassa puolella n. 500 m Korven aseman kohdalta kentälle näin

Nurmijärven rosvojen nurmijärveläiset

Nurmijärveläisiä tässä ytimeltään 13 miehen rosvojoukossa oli siis kahdeksan. Johtajana toimineen Mikko Södergord lisäksi heitä olivat Antti Skog Lepsämästä, Fabian Berg Nurmijärven kirkonkylästä, Henrik Lönnrot Lepsämästä, veljekset Kaarlo, Adolf ja Erik Löfgrenit Leppilammelta ja Kaarlo Högdal niin ikään Leppilammelta. Aleksis Kiven isosetä Matti Stenval oli myös mukana tässä maankuulussa sakissa kylläkin enemmän apumiehen roolissa.

Nykyisen Nurmijärven golfyhteisön golfkentän maapohjan entinen omistaja Kaarlo Högdal (Vekkolin) oli todella yksi näistä maineikkaista Nurmijärven rosvoista. Aikaisemmin kuvattujen pikkurikosten jatkeeksi Kaarlo Högdal oli mukana lähes kaikissa rosvosakin tekemisissä murroissa, ryöstöissä ja ryöstömurhissa. Näiden lisäksi Högdalin kontolleen luettiin myös hänen serkkunsa, Ala-Kissalan rengin Heikki Mannin surmatyö. Se tapahtui kuitenkin vahingossa, koska Kaarlon piti ampua oma lankonsa Erkki Juhani Huja, kostona siitä, että Erkki oli tehnyt pidätykseen päätyneen ilmiannon Högdalista.

Nurmijärven rosvojen aktiivisina

Nurmijärven rosvojen olivat tehneet jo vuoden 1822 alussa murtoja erilaisissa pienemmissä kokoonpanoissa, joista saaliina oli saatu rahaa, vaatteita ja muuta tavaraa. Ehkä kuitenkin varsinaisen joukkorötöstelyn aluksi voidaan lukea 19.7.1822 tehty Majbergin torpan ryöstö. Tämän jälkeen seurasikin sitten lukuisia murtovarkauksia, ryöstöjä aina syyskuun 1822 puoleenväliin asti. Tuon ajan jälkeen rosvojen otteet kovenivat ja heidän kontolleen luettiin ryöstömurha Hattulan vuohinimellä 22.9.1822, murhayritys Vanajan pappilassa 24.9.1822 ja kaksoismurha Hattulassa 6.10.1822.

Oli merkillepantavaa, että rötössakin ryöstelyn ja pahantekojen ajanjakso kesti vain keväästä 1822 saman vuoden syksyyn. Tuona aikana sakki ehti kuitenkin tehdä useita kymmeniä keikkoja, vaikka ryöstökohteiden välimatkat olivat melko pitkät ja kulkuvälineet melko hitaita. Ryöstösaalis tuolta ajalta nousi huikeisiin summiin, vaikkakaan rosvoille siitä ei jäänyt merkittävän suuria summia, koska heidän piti maksaa kaikille suojelijoille ja tukijoille palkkioita niin majoituksesta, ruokatarjoilusta, kuin vaitiolosta. Se, mitä heille jäi, meni pröystäilevään elämiseen, upeisiin vaatteisiin ja juhlimiseen, joka pääosin oli viinan juonti ja siihen liittyvä temmeltämistä.

Rosvojen ja heidän tukijoidensa pidätykset

Nurmijärven rosvoja yritettiin sekä viranomaisten että paikallisten voimin saada kiinni, mutta heillä olleen vahvan tukiverkoston ansiosta pidätysponnistelut eivät onnistuneet lukuisista yrityksistä huolimatta. Viimein maaherra Hjärne lähetti 6.8.1822 kruunuvouti Johan Antmanin ja vt. nimismies Reismanin aloitteesta kenraalikuvernööri Fabian Steinheilille kirjeen, jossa hän pyysi armeijaa avukseen rosvojen kiinni saamiseksi. Pyyntöön ei suostuttu vaan rosvojen pidättämisen apuun piti riittää paikalla jo olevat kasakkaosastot.

Vihdoin lokakuun alussa 1822 Nurmijärvelle määrättiin myös venäläistä sotaväkeä. Ensin Nurmijärvelle ratsastivat kuuluisat Donin kasakat ja myöhemmin venäläiset jalkaväkiyksiköt. Myös Leppilammille määrättiin yksi aliupseeri ja 10 miestä etsittyjen rosvojen kiinnisaamiseksi. Nurmijärven ja sen lähiympäristön voidaan katsoa tulleen marraskuussa 1822 lähes miehitettyksi venäläisten sotilaiden toimesta. Heitä oli paikalla lähes 700 sotilasta ja esikuntamiestä.

Rosvojen pidättämiset alkoivatkin vihdoin onnistua ja Kaarlo Högdal pidätettiin Jussilan torpassa 21.10.1822. Viimeisetkin rosvo saatiin rautoihin vuoden 1822 loppuun mennessä, tosin yksi rosvoista, Gustaf Berg pääsi karkuun mutta hänet saatiin lopullisesti kiinni 8.3.1823 Sipoosta.

Nurmijärven rosvojen tuomiot

Pidätysten jälkeen alkoi perusteellinen oikeudellinen tutkinta. Koska kyseessä oli yhtenäinen kopl, joka toimi laajalla alueella, annettiin alkava kärjäkierros 6.12.1822 yhden tuomarin vastuulle. Tehtävän sai hovioikeuden auskultantti filosofian maisteri Gustaf Julius Costiander.

Lähes vuoden mittaisen kärjäkierroksen lopputuloksena saatiin kuitenkin tuomiot annettua 7.10.1823.

Siinä Nurmijärven rosvoista seitsemän sai eriasteisen kuolemantuomion. Rosvoista valmistelun kautta kuolemanrangaistuksen saivat nurmijärveläisten Mikko Södergordin ja Kaarlo Högdalin lisäksi kaksi muuta sakin jäsentä Heikki Krig ja Antti Qvanström. Valmisteltu kuolemanrangaistus tarkoitti sitä, että tuomitulta katkaistaan ensin oikea käsi ja sitten kaula. Kolme muuta rosvoa Kustaa Qvick, Erkki Löfgren ja Fabian Berg saivat kuoleman rangaistuksen teloittamalla ilman valmistelua.

Loput rosvoista ja heidän hyysääjistään saivat rangaistuksina, raippoja, jalkapuisia istumista ja sakkoja sekä pakkotyötä Viaporin linnoitustyömaalla. Kaiken kaikkiaan tuomittuja tässä jutussa oli puolensataa henkilöä.

Vankilakapina Hämeenlinnassa

Tuomioiden jälkeen kuolemantuomitut ja kolme muuta tuomittua rosvoa passitettiin Hämeenlinnan vankilaan odottamaan hovioikeuden lopullista päätöstä tuomiosta. Jo pidätyksensä aikana huonoon terveydelliseen tilaan joutunut Gustaf Berg kuoli tautivuoteelleen ankeissa Hämeenlinnan vankilan oloissa 13.4.1884. Muiden rosvojen ajatuksissa virisi vielä viimeisenä elämän jatkumisen toivona pakeneminen linna muurien sisältä.

Tämä ajatus saikin ponna ja 9.kesäkuuta 1824 lounashetken aikana, kun Heikki Krigin johdolla alkoi raju pakenemisyritys. Yritys oli niin hyvin suunniteltu, että vangitut pääsivät kahleistaan ja pystyivät tunkeutumaan linnan viini- ja ruutivarastoon. Reippaiden viiniannosten siivittäminen vapauden kaipuu vain yltyi mutta vartijatkin olivat valppaina. Kiivaan kahakan aikana vartijat joutuivat käyttämään tuliaseita ja maaherralta saadun luvan mukaan aseissa käytettiin myös kovia luoteja. Ammuskelun seurauksena, pakoyrityksen johtaja Heikki Krig, Fabian Berg ja Erkki Löfgren saivat kuolettavat osumat ja heidät todettiin kuolleiksi 10.6.1824. Pakoyritys siis päättyi vangittujen häviöön ja Hovioikeuden päätöksen odottelu jatkui kaltereiden sisäpuolella.

Hovioikeuden päätös ja tuomioiden toimenpano

Hovioikeuden antama tuomio 22.7.1824 noudatti yllättävän tarkasti alioikeuden päätöstä, merkittävimpana poikkeuksena vain se, että Kaarlo Högdalin tuomio Heikki Mannin murhasta raukesi näytön puutteesta.

Rosvot valittivat tästä päätöksestä vielä senaattiin, muodollisesti keisariin, jonka vahvistettavaksi tuomio alistettiin. Senaatti antoi tuomion noin vuotta myöhemmin 4.5.1885 ja piti hovioikeuden päätöksen voimassa tosin osin jopa kovennettuna. Senaatin tekemä päätös ei kuitenkaan jäänyt lopulliseksi, sillä keisari Nikolai I oli suomalaisten toivomuksesta muuttanut oikeuskäytäntöä antamallaan julistuksen v. 1825, joka vahvistettiin seuraavana vuonna senaatissa. Sen mukaan kuolemantuomiot muutettiin karkotukseksi pakkotyöhön Siperiaan, jota edelsi raipparangaistus Hämeenlinnan torilla.

Vihdoin 3.syyskuuta 1826 nurmijärveläisten rosvojen saattue lähti jalkapatikassa 7 500 km:n matkalle kohti Nertshinskin kaivosaluetta Itä-Siperiaan. Niin lähti myös golfkentämme maapohjan entinen omistaja Kaarlo Högdal viimeiselle matkalleen. Tuolloin hän menetti kansalaisoikeutensa lisäksi myös omistusoikeutensa kaikkeen omaisuuteensa.

Högdalin torpasta golfkentäksi

Kaarlo Högdalin karkotuksen myötä Högdalin torpan omistus siirtyi hänen puolisonsa Liisa Jaakontyttären (Jaakko oli Lepilammen toisen alkutilan Hujan isäntä) nimiin. Liisan torpanpidon jälkeen se siirtyi Adolf Juhonpoika Lindforsin omistukseen oletettavasti v. 1847.

Adolf Lindforsin luovuttua Högdalin torpan omistuksesta 1857 on golfkentän nykyinen maapohja vaihtanut omistajaa vielä kolme kertaa ennen kuin Nurmijärven kunta osti sen vuonna 1966 torpan silloiselta omistajalta Fredrik Viktor Lindforsilta ja hänen vaimoltaan. Fredrik Lindfors oli Kaarlo Högdalin vaimon Liisan veljen pojanpoika Hujasta.

Nurmijärven kunta osti Högdalin torpan (tilan) maat Fredrik Lindforsilta 23.6.1966 allekirjoitetulla kauppakirjalla. Högdalin tilan ollessa kunnan hallussa sitä kehitettiin mm. metsäpuiden jalostus- ja koekasvatuskohteena. Kunnan tarkoituksena oli myös 1980 luvulla palauttaa kuivattu järvi takaisin entiseen loistoonsa. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat viimeistään silloin, kun Nurmijärven Golfkeskus Oy vuokrasi tilan maat golfkentän rakentamista varten 1980-luvun lopussa.

Högdalin torpan omistajat 1782 - 2001

Juho Juhonpoika Veikkolin s.1745
Anna Skogström s.1752 Kissistä

Erkki Juhonpoika s.1765 Kirkolta
Anna Lovisa Vekolin s. 1775, Juhon tytär

Kaarlo Högdal s.1782, Juhon poika
Liisa Jaakontytär s.1789, Hujasta

Liisa Jaakontytär s.1789, Hujasta
Heikki Antinpoika s.1798 Hausjärveltä

Adolf Lindfors s.1825, **Liisan** veljenpoika,Hujasta
Maria Werlander s. 1830, Nummenpäästä

Kustaa Kustaanpoika s.1857, Lopelta
Erika Martintytär s. 1826, Lopelta

Valfrid Augustinpoika s.1851, Kustaan lanko
Erika Lönnqvist s.1855, Vihdistä

Fredrik Viktor Lindfors s. 1856, **Liisan**
veljen pojanpoika, Hujasta
Fredrika Emilia Molin s. 1848, Espoosta

Nurmijärven kunta, kaupat 1966

Nurmijärven Golfkeskus Oy, kaupat 2001

Högdalin torpan päärakennus v. 1967 jälkeen, jolloin se oli Nurmijärven kunnan omistuksessa. Rakennus oli B1 väylän mutkan ja sisääntulotien välisellä mäellä. Täällä kuvattiin kohtauksia elokuvaan Mies tuli taloon.

Entisen Högdalin torpan maiden viimeisin omistajanvaihdos tapahtui sitten 12.6.2001, kun me, Nurmijärven Golfkeskus oy:n omistajat, yhdessä päätimme hankkia maat yhtiömme omistukseen.

Lopuksi

Nurmijärven Golfkeskus Oy, entisen Högdalin torpan maiden nykyisenä omistajana, on vain yksi lenkki torpan pitkässä v. 1782 alkaneessa omistajien ketjussa. Tuona aikana tilalla on vietetty ajoittain hyvinkin värikästä elämää ja erityisesti sen kolmannen omistajan Kaarlo Högdalin tekemiset ovat jääneet lähtemättömästi myös Suomen rikoshistorian sivuille. Toivottavasti yhtiömme omistuksessa olevia fasiliteettejä jatkossakin hoidetaan, huolletaan ja kehitetään niin, että vanhan torpan maiden omistus säilyisi yhtiömme hallussa ja tulevat sukupolvet voisivat nauttia siellä golfista ja siihen liittyvistä palveluista sekä olla ylpeitä siitä, mitä me olemme saaneet yhdessä aikaan ja mitä jätämme heille jälkeen. Toivoo sopii myös, että nykyisen maanomistajayhteisön maine ja saavutukset jäisivät myös lähtemättömästi asiakirjoihin mutta täysin erilaisten saavutusten vuoksi kuin mitä Nurmijärven rosvo, Högdalin torpan entinen omistaja Kaarlo Högdal sai kontolleen.

Juha Koivisto

Lähdeaineisto:

Heikki Ylikangas: Nurmijärven rosivot (2003)

Päiviö Tommila: Nurmijärven pitäjän historia osa 1

Kuvat Högdalin torpasta:

Nurmijärven kunta: Nurmijärven kulttuurimaisema

Kartta: Valtionarkisto